

NOTĂ ASUPRA TRADUCERII

Traducerea lucrării *Accesul la arhive*, editată de Consiliul Europei, este, în primul rând, o necesitate profesională. Deși au trecut mai bine de 6 ani de la adoptarea Recomandării R(2000)13, în ciuda faptului că existența ei nu a fost necunoscută corpului profesional al arhiviștilor, în ciuda faptului că în acest interval de timp s-a adoptat și un nou regulament pentru cercetarea documentelor în cadrul Arhivelor Naționale ale României, dezbaterile pe marginea drepturilor și limitărilor cercetătorilor în problema accesului la documente au rămas aprinse în țara noastră. Iată de ce, o lucrare care să dezvolte și să explice principiile enunțate de Recomandarea sus-menționată nu poate fi decât binevenită. Se creează astfel premise pentru înțelegerea mai limpede a ceea ce Recomandarea a urmărit și a solicitat, se pot crea bazele unei discuții profesionale mai profunde și, dacă este cazul, se pot identifica măsurile necesare pentru alinierea la cerințele acestui document, parte a concepției europene asupra politicii arhivistice. Prin urmare, este un document pe care România (și implicit Arhivele Naționale) trebuie să îl ia în considerare, ca stat membru al Uniunii Europene¹.

Lucrarea a fost tradusă, într-o primă formă, de către Mihaela Tănăsescu, consilier în cadrul Compartimentului Integrare Europeană, iar traducerea primară a fost revizuită și completată de Bogdan-Florin Popovici (D.J.A.N. Brașov), căruia îi aparține și prezenta *Notă asupra traducerii*. Problemele apărute în cadrul activității noastre impun precizări preliminare asupra acestei ediții în limba română.

---

¹ Trebuie precizat însă că, în conformitate cu *Îndrumar stilistic de traducere în limba română pentru uzul traducătorilor acquis-ului comunitar*, București, 2002, p. 23, „recomandarea și avizul nu au forță de constrângere și nu sunt izvoare de drept comunitar în adevăratul sens al cuvântului. Sunt instrumente foarte utile de orientare a legislațiilor, fiind o sursă indirectă de apropiere a legislațiilor naționale”.

Sarcina traducătorului a fost una extrem de dificilă, principala problemă fiind aceea de a aduce *litera* și *spiritul* textului englez în limba română. Desigur, aceasta este sarcina oricărui traducător, dar în cazul de față (și în altele similare) avem de-a face cu o combinație de text științific, text profesional, text juridic; în această situație, nuanțele contează foarte mult și mai cu seamă contează termenii folosiți. Astfel, am întâmpinat două situații, despre care există, de altfel, referiri în literatura internațională de specialitate. În primul rând, termenii profesionali au o echivalență relativă. După cum remarcă Eric Ketelaar, „*Orice discurs presupune inteligibilitate și înțelegere. Se poate înțelege, într-adevăr, un străin, fie el un vorbitor dintr-o altă disciplină, sau un vorbitor dintr-o altă țară, chiar dacă limba vorbitorului este o formă standardizată de engleză? O limbă nu este doar expresia unei culturi. Limba este condiționată de cultură. Traducând un cuvânt, o expresie, un termen într-o limbă străină, încercăm să transmitem un înțeles cultural mai adânc, dar echivalentul poate fi o reproducere exactă a originalului doar dacă cele două culturi sunt congruente. Dar există culturi congruente?*”². Din păcate, evoluția diferită, la nivel de cultură socială și politică, între România (ca parte a Estului Europei) și Vestul continentului, a creat premisele unei diferențe de înțelegere a conceptelor și abordărilor; este sarcina noastră, a românilor, în general, și grija celor care traduc texte redactate în spiritul „Vestului”, să încerce să explice și să aducă în textele traduse și ceva din cultura care a generat anumite abordări, anumite reguli, anumite proceduri. Iată de ce, traducerea unui astfel de text nu este și nu poate fi o reprezentare *mot-à-mot* a discursului autorilor, ci trebuie să medieze între viziunea autorilor și publicul-țintă al traducerii.

Pe de altă parte, dificultatea traducerii a rezidat într-o lipsă de terminologie profesională. Acesta era și unul dintre aspectele (generale) sesizat de către Theodore Schellenberg acum 5 decenii: „*Principiile și practicile care au fost dezvoltate de arhiviști în diferite țări se referă toate la condițiile specifice în care ei preiau documentele publice. De vreme ce aceste condiții variază de la o țară la alta, principiile și practicile profesiei arhivistice variază de asemenea; și bibliografia de specialitate dintr-o anumită țară care se referă la asemenea principii și practici este*

---

² Eric Ketelaar, *The Difference Best Postponed? Cultures and Comparative Archival Science*, în „Archivaria”, 44 (1997), p. 142-148.

*frecvent ne-inteligibilă pentru arhiviștii din alte țări, dacă nu sunt înțelese condițiile în care documentele publice au fost păstrate în mod obișnuit*³. Ca traducători, ne-am străduit să echivalăm cât mai fidel nucleul dur al conceptelor folosite; în unele cazuri însă, am fost nevoiți:

a) fie să reactivăm concepte mai vechi, utilizate periferic în vocabularul arhivistic actual, dar care nu au alți termeni echivalenți (de pildă, *arhivalii*⁴);

b) fie să clarificăm sensurile unor concepte deja existente (informații sensibile/informații secrete);

c) fie să introducem termeni noi, care nu sunt consacrați în limbajul profesional (blanking/acoperire).

Deoarece, pe de o parte, nu considerăm că deținem adevărul absolut, iar pe de altă parte, credem că se impune o justificare a unor alegeri terminologice pe care le-am făcut, am apreciat ca fiind necesar să explicăm aici o serie de sensuri și semnificații pe care le-am atribuit unor cuvinte. În cazul în care dezbateră profesională (care sperăm că va urma) va constata că acești termeni au fost nefericit aleși și se va identifica varianta corectă pentru traducere, o viitoare ediție ar putea îmbunătăți textul lucrării.

Pentru traducere, ca material auxiliar, au fost utilizate următoarele lucrări:

Angelika Menne-Harritz, *ICA Dictionary of Archival Terminology*, ms. versiunea III.

Dicționar englez-român, București, Editura Univers Enciclopedic, 2004.

Dictionary of Archival Terminology, München, 1988.

Elsevier's Lexicon of Archives Terminology, Amsterdam, Elsevier, 1964.

Îndreptar stilistic de traducere în limba română pentru uzul traducătorilor acquis-ului comunitar, București, 2002.

Merriam-Webster Dictionary, versiune electronică, 2000.

---

³ Theodore Schellenberg, *Modern Archives*, Chicago, 1956, p. 26–27.

⁴ *Arhivalii* = materiale arhivistice constituite organic și păstrate ca atare (*Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 32).

Maygene F. Daniels, *Introduction to Archival Terminology*, 1984.

Richard Pearce-Moses, *A Glossary of Archival and Records Terminology*, 2004.

Vladimir Hanga, *Dicționar juridic englez-român*, București, Editura Lumina Lex, 1998.

Dicționar al științelor speciale ale istoriei, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

Precizăm și faptul că, pentru explicarea unor termeni, am beneficiat și de sprijinul direct al autorilor, domnii Charles Kecskeméti și Iván Székely, care au răspuns cu amabilitate întrebărilor noastre.

acces to archives = deși prepoziția englezească *to* poate avea în limba română mai multe sensuri, semnificația expresiei este de „acces LA arhive”, și nu „în arhive”, „spre arhive” etc. Motivarea vine din faptul că nu este vorba de problema accesului ÎN clădirea Arhivelor, ci LA arhive, văzute ca ansamblu de fonduri și colecții. Așadar, am folosit forma ***acces la archive***.

Act on Copyright and Neighboring Rights = ***Legea dreptului de autor și a drepturilor conexe*** (Legea nr. 8/1996, modificată și completată prin Legea nr. 285 din 23 iunie 2004 și Ordonanța de Urgență 123 din 1 Septembrie 2005)

anonymisation, blanking, extract = în contextul teoriei accesului la arhive, se prevede posibilitatea de a acorda unui solicitant dreptul de consultare a unui document clasificat/confidențial/cu acces restricționat. Concepția de la care pleacă acordarea acestui drept rezidă în faptul că, deși vorbim despre „document”, nu trebuie să pierdem din vedere natura duală a acestuia: informație și suport. Or, este evident că deși însemnele indicând natura clasificării informației sunt marcate pe suport, subiectul clasificării nu este documentul, ci anumite date/informații incluse în document; „mascarea” acestor date/informații confidențiale ar putea permite accesul la restul datelor/informațiilor cuprinse în respectivul document. În astfel de cazuri, se poate practica una din variantele

anonimizare, acoperire, extras. În cazul **anonimizării**, pe o copie a documentului sunt acoperite porțiunile care cuprind nume de persoane, protejând astfel identitatea acestora (este frecvent folosită în cazul documentelor conținând date personale); în cazul **acoperirii**, o propoziție, un paragraf etc. dintr-un document este (pe copie) acoperit (de obicei, cu o foaie albă, și de aici termenul *blanking*) și cititorul va putea lectura doar porțiunile neacoperite din respectivul document; **extrasul** presupune selectarea, din document sau din dosarul dat spre cercetare, a unor părți care nu vor fi accesibile lectorului.

appendix = conform *Îndrumător stilistic...*, p. 31, „este documentul care completează o anexă”, și se traduce sub forma **apendice**.

blanking = vezi *anonymisation*

closed/open archives = termenii de „arhivă închisă/deschisă” au în arhivistică o serie de conotații specifice (vezi „fond închis/deschis”). Se poate însă remarca faptul că, în terminologia arhivistică internațională, termenii „deschis/închis” au căpătat și un al doilea sens, secundar, care se referă la acces: „arhivă deschisă/închisă”, „deschiderea/închiderea arhivelor”. **Arhiva deschisă** (se folosește chiar formularea de „dosar deschis”!) este cea care conține fonduri/colecții/documente fără restricții în materie de acces, liber accesibile (**comunicabile**) cercetătorilor de orice categorie; evident, **arhivele** (dosarele/fondurile) **închise** sunt cele care impun limitări ale accesului (documente **ne-accesibile**, **ne-comunicabile**). „Deschiderea arhivelor” presupune eliminarea clauzelor care limitau accesul, în timp ce „închiderea arhivelor” implică introducerea unor clauze restrictive.

(general) closure period = **perioadă de protecție**. Este vorba de perioadele de timp în care documentele, pe baza prevederilor unor acte normative, nu sunt date în cercetare. *General closure period* se referă la perioada generală în care documentele nu sunt accesibile publicului (nu se referă la documentele clasificate!). Nu cunoaștem un echivalent românesc în limbajul profesional, deși termenul

există (conform Legii 16/1996, această perioadă este de 30 de ani). Am optat pentru varianta ***perioadă generală de protecție*** (la fel ca în varianta franceză), deoarece unul din scopurile acestei limite de timp este acela de a asigura o protecție a activităților administrative, reflectate în documente. Pe de altă parte, într-o abordare teoretică, această perioadă ar trebui folosită și pentru prelucrarea arhivistică a documentelor, astfel încât, la expirarea acestei perioade, documentele să devină liber-accesibile⁵.

closure/disclosure = protecție/accesibilizare. Considerăm că termenul *accesibilizare* exprimă cel mai bine în limba română realitatea definită de „disclosure”, anume acțiunea de a face documentele liber accesibile pentru cercetare. Diferența față de un termen apropiat (*declassification* – declasificare) rezidă în faptul că acesta din urmă reprezintă o acțiune oficială, prin care o agenție (care a clasificat inițial documentele) „ridică” statutul de clasificare. În logica autorilor prezentei lucrări, „aceasta înseamnă că doar organizațiile de stat sunt îndreptățite să „clasifice” și să „declasifice” documente, în toate celelalte cazuri (de pildă, anularea restricțiilor de tipul „secretului de afaceri”) trebuie să fie denumit altfel” (Iván Székely)⁶.

confidential documents = documente confidențiale; vezi *restricted documents*.

Data Protection Act = echivalentul ***Legii pentru protecția datelor personale*** (Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, publicată în Monitorul Oficial nr. 790 din 12 decembrie 2001. Poate cunoaște ca forme: protecția datelor

---

⁵ Remarcăm faptul că, dacă la nivelul legislației arhivistice, transferul la Arhive al documentelor se produce după 30 de ani, momentul transferului coincide cu perioada generală de protecție. În măsura în care dezideratul teoretic (al arhivelor prelucrare corespunzător la organizația creatoare) nu este atins, preluarea arhivelor de la creatori nu va coincide cu accesibilizarea documentelor preluate, ceea ce mărește perioada de neaccesibilitate.

⁶ Vezi mai jos, *restricted documents*.

personale și protecția datelor personale în contextul prelucrării electronice; legea română acoperă ambele aspecte). În democrațiile constituționale moderne, regulile aplicabile prelucrării datelor personale sunt fundamental diferite de cele aplicabile altor tipuri de date. Accesibilitatea datelor personale nu este definită de organizația care controlează datele sau le prelucrează; aceste date sunt supuse așa-numitei autodeterminări informaționale (în țările urmând modelul german) sau prevederilor legii privind protecția datelor personale. În țările UE, toate statele membre trebuie să emită astfel de legi. Pe de altă parte, doar persoanele în viață pot avea date personale, în sensul strict al terminologiei. Astfel, date personale ale unei persoane decedate nu sunt protejate de regula „protecției datelor personale”, ci de așa-numita „protejarea memoriei persoanei decedate”. Această a doua regulă se reflectă în prevederile legilor arhivelor, care restricționează accesul la documentele conținând – termen generic – „date personale”. Deoarece data morții persoanelor ale căror date sunt incluse în documentele de arhivă sunt în general greu de aflat, necesitând un efort deosebit de documentare, există anumite perioade „standard” de restricție, stipulate în Legile arhivelor. Aceste perioade pot avea în vedere un număr de ani de la moartea persoanei; dacă nu se cunoaște data decesului, un număr de ani de la data nașterii; iar dacă nici data de naștere, nici cea de deces ne sunt cunoscute, se aplică o perioadă de timp de la deschiderea dosarului în cauza (Iván Székely).

disclosure = vezi *closure*

extract = vezi *anonymisation*

Freedom of Information Act = Legea libertății de informare. În SUA se numește „libertatea de informare”, iar în Europa, „accesul la informațiile publice”, „accesul la informațiile de interes public” sau „accesul la documentele oficiale”.

guidelines = linii directoare

holdings = în limba engleză, acest termen acoperă totalitatea fondurilor și colecțiilor deținute într-un anume depozit. Termeni apropiați ar fi cei de *arhivă*, *transporturi* etc. Termenul românesc cel mai apropiat ca sens considerăm a fi însă cel de *arhivalii*, așa cum este el definit în *Dicționar al științelor speciale ale istoriei*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

reader's card = deși expresia *permis de cercetător* este consacrată în limba română, pierzându-și de mult sensul etimologic, se poate remarca faptul că termenul *permis* cuprinde, în sine, o nuanță de autoritate. Or, în spiritul Recomandării și al lucrării de față, accesul la arhive este un drept, care se sustrage *autorizării*. Altfel spus, dreptul unei persoane de a cerceta documentele în arhivă nu poate fi supus acordării *permisiunii*, ci legitimării, cu scop de identificare a persoanei, din motive evidente de securitate (vezi 2.1.1.). De aceea, luând în considerare atât termenul englez, cât și cel francez (*carte de lecteur*), am folosit în limba română ***legitimație de cititor***.

regulation = după Merriam Webster, semnifică regula oficială care se ocupă de detalii sau de proceduri; echivalentul românesc folosit a fost ***regulament***.

regulatory = de reglementare

restricted documents = documente restricționate. Terminologia folosită de autori pentru desemnarea documentelor cu acces limitat a determinat o serie de neclarități, iar aspectele nu au putut fi lămurite decât în urma unor discuții cu autorii înșiși. Astfel, textul (atât varianta engleză, cât și cea franceză) folosește expresii precum: *restricted document/document avec diffusion restreinte* respectiv *confidential documents/document confidentiel*. Or, conform Hotărârii 585/2002 privind informațiile clasificate, această terminologie are echivalente în limba română mai precise decât simplele document restricționat/document confidențial; echivalența este următoarea:

Categorie secret	Terminologie românească	Terminologie NATO	Terminologie SUA	Terminologie Franța
Secret de stat	Strict secret de importanță deosebită	NATO top secret	top secret	Très secret
	Strict secret	NATO secret	secret	Secret défense
	Secret	NATO confidential	confidential	Confidentiel défense
Secret de serviciu	Secret de serviciu	NATO restricted	restricted	Diffusion restreinte

De aici ar putea rezulta o traducere care să facă referire la documente secrete/documente secret de serviciu. Contextul folosirii acestor termeni în *Manual* nu coincidea însă întotdeauna cu semnificația din limba română, fapt determinat, după cum am aflat în final, de concepția diferită de la care autorii au plecat în abordarea problemei accesului la arhive.

Regula fundamentală, a statului democratic modern, de tratare a tuturor datelor — exceptând datele personale — aflate în posesia organizațiilor de stat și a altor persoane și organisme îndeplinind funcții publice este libera accesibilitate sau deschidere, regulă ce servește unui singur scop și anume garanția transparenței și răspunderii Statului⁸. Așadar, ca idee generală se poate vorbi despre *documente publice*, liber accesibile.

În afara acestor documente, există unele calificate, în limbajul de zi cu zi, drept „secrete”, de pildă secretul de afaceri, secretul bancar, secretul profesional (medical) etc. „Un grup important de astfel de secrete este format din așa-numitele «informații clasificate», a căror principală caracteristică este că doar organizațiile de stat le pot crea, în majoritatea cazurilor sub forma datelor incluse în documentele din arhiva curentă și

⁷ Pentru terminologia SUA și Franța și pentru alte țări, vezi www.wikipedia.com, sub voce *classified information*.

⁸ Vezi, în acest sens, lucrarea *Access to Official Documents and Archives*. Report from an EU-Conference on Access to Official Documents and Archives in Lund, Sweden, 5-6 April 2001.

intermediară” (Iván Székely)⁹. Aceste documente „secrete” constituie o excepție iar „după expirarea perioadei de clasificare sau când condițiile legale de păstrare ca secrete a acestor informații își pierd efectul, aceste secrete se vor întoarce în bazinul informațiilor liber accesibile” (Iván Székely).

Pe baza celor constatate cu ocazia întocmirii lucrării, autorii consideră că, în general, arhivele publice nu păstrează în arhivaliile lor documente din stadiile de arhivă curentă și intermediară care pot conține informații clasificate. Prin urmare, în practica arhivelor publice, documentele conținând informații clasificate pot fi găsite doar în mod excepțional. Dacă organizațiile de stat doresc să clasifice documentele pentru o perioadă mai lungă de timp (de pildă, 50-80 de ani), în general nu transferă aceste documente la arhive, ci le păstrează în custodia lor. Din acest motiv, Charles Kecskeméti a accentuat că „nivelul de secretizare (strict secret, secret etc.) nu are nici un fel de semnificație arhivistică directă, și nu determină automat restricțiile de acces care vor fi aplicate”.

Ca urmare, cuvântul „confidențial” poate fi folosit în câteva contexte. Pe de o parte, este una din categoriile cuprinsă în cele patru nivele de clasificare, pe de altă parte este de asemenea folosit (mai ales în domeniul afacerilor) pentru informații pe care custodele sau procesorul informației le-a primit sub *clauză de confidențialitate*. Acest ultim sens

---

⁹ Trebuie să remarcăm faptul că viziunea autorului, având ca punct de pornire teoria și practica europeană, nu coincide cu realitatea românească. Prin Legea nr. 182/2002 și celelalte acte conexe, Statul român, prin forul său legislativ, consideră că documentele clasificate sunt constituite din secrete de stat și secrete de serviciu, iar toate aceste informații clasificate pot exista și la organizații *private*; acestea din urmă sunt obligate să respecte reguli privind protecția secretelor *de stat*, iar serviciile secrete pot controla, pe linia protejării secretului *de stat*, orice organizație *privată* sau publică, de pe teritoriul României. Pe de altă parte, există în practică „informații confidențiale” în raporturile economice, secret bancar, secret medical etc., pe care cei implicați nu le consideră ca fiind aflate sub incidența legii informațiilor clasificate (vezi de pildă formulările din Legea nr. 677/2001). Legea 544/2001 a mărit și mai mult confuzia, astfel încât a apărut o tendință la nivelul unor structuri ale statului de a asimila tot ce nu este public (deci sub incidența Legii 544/2001) cu documentele clasificate, și de a le plasa sub incidența Legii 182/2002. Opinia autorilor și spiritul lucrării întocmite de aceștia delimitează însă net informațiile secrete de stat (de natură în principal militară – vezi echivalențele NATO, a căror dezvăluire ține de legea penală) de alte tipuri de informații „secrete”, ce țin mai mult de legea civilă.

este folosit în lucrarea de față: confidențialitate (și *document confidențial* etc.) „înseamnă că documentul conține informații de o natură confidențială” (Charles Kecskeméti). De o manieră similară, cuvântul „restricționat” poate fi folosit în câteva contexte diferite, de vreme ce și el desemnează una din cele patru categorii de clasificare ale organizațiilor de stat. În Arhive însă, și ca urmare în lucrare, „*document restricționat*” este un termen general folosit pentru documentele care nu sunt deschise/accesibile cercetătorilor indiferent de motivație („accesul la document este supus unei permisiuni speciale” — Charles Kecskeméti). Așadar, documentele confidențiale sunt toate documente restricționate, pe durata stabilită juridic a regimului confidențialității. Pe de altă parte, un document confidențial pe o durată de 5 ani poate să își piardă confidențialitatea, dar în același timp să fie restricționat, în baza perioadei generale de protecție.

rule = într-o traducere liberă, poate semnifica regulă, normă, sentință etc. Remarcăm însă faptul că, la traduceri efectuate din franceză în română, *norme* = standard. A traduce *rule* cu *norme* poate conduce de aceea la confuzii: după Merriam Webster, *rule* = o ghidare pentru acțiune sau comportare; *norm* = un standard oficial; model; principiu de acțiune corespunzătoare, care se referă la membrii unui grup sau ai unui serviciu, cu scop de a ghida, controla sau de a asigura un comportament corespunzător și acceptabil. Având în vedere aceste definiții, echivalentul românesc pe care l-am folosit a fost *regulă*.

sensitive information = deși apare frecvent tradus sub forma de „informații sensibile”, consultarea unor referințe (vezi, de pildă, *sub voce*, www.wikipedia.com) indică clar faptul că termenul se referă la informații secrete (cu termen generic) sau clasificate. Forma folosită de noi a fost deci cea de *informații secrete*.

Secrecy Act = echivalentul *Legii informațiilor clasificate* (Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate, dezvoltată în Hotărârea de Guvern nr. 585/2002 pentru aprobarea Standardelor naționale de protecție a informațiilor clasificate în România).

survey = *cercetare științifică*, anchetă sociologică

user = traducerea poate suporta mai multe sinonime în limba română (utilizator, beneficiar, cel care folosește etc.). Dat fiind faptul că în științele informației din România s-a impus termenul de **utilizator**, am adoptat și noi această traducere. **Academic user** = în sensul limbii engleze, „academic” nu este sinonim cu „scientific”. Ca urmare, nu se poate traduce forma *academic user* cu românescul „cercetători științifici”. Nuanța limbii engleze, mai puțin pregnantă, este totuși sesizabilă și în limba română. De pildă, un arhitect, cadru universitar, care face o cercetare, nu este *cercetător științific* (arhitectura nu e o știință), dar totuși, prin nivelul studiilor și scopul cercetării, este *cercetător din comunitatea academică*. Aceste motive ne-au condus la traducerea *utilizator din comunitatea academică*, *utilizator de nivel academic* sau, mai simplu, *utilizator academic*. **Civil user** = opus *utilizatorului din comunitatea academică* asimilează celelalte categorii de utilizatori ai arhivelor, care au un interes *civic*. Ei acoperă o plajă foarte largă, de la genealogiști, istorici locali, istorici familiali sau pur și simplu petenți. Pentru aceștia, în spiritul celor precizate la *academic user*, traducerea folosită este de *utilizatori de nivel non-academic*, sau *utilizatori non-academici*.

Bogdan Florin Popovici